Ціна 80 крб.

№ БІБЛІОТЕКА ПЕРЦЯ 15

АВТОРИ ПЕРЦЯ

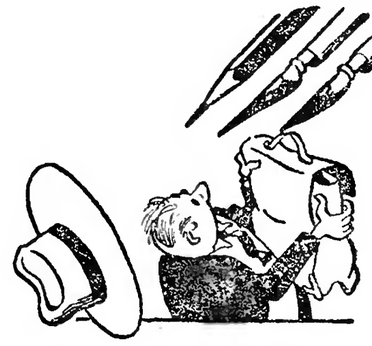

ІЛЮСТРАЦІЇ БЕ-ША

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1954

Дмитро ТКАЧ

ТАТКО Й ДИТЯТКО

Петрик прийшов із школи і, втупившись очима в батькове коліно, пробубонів:

— Тату, тебе знову вчителька викликає...

Сидір Потапович повернув голову на товстій червоній шиї й насупився.

— Що ти там накоїв?

Петрик мовчав, зосереджено слідкуючи за мухою, яка повзла по батьковому коліні.

— Ну, чого ж ти мовчиш, як пень? Чи хочеш, щоб я тебе зараз по морді тьопнув?

— Вона мені каже, що я не знаю уроку, а я їй кажу, що вона сама нічого не знає, тоді вона ска-

зала, щоб я вийшов з класу і пішов до директора, а я їй тоді сказав, хай вона сама виходить з класу та йде хоч до директорші, якщо їй треба, а вона тоді...

— Чекай, чекай, що це ти зарядив, як з кулемета: «Я тоді... Вона тоді...»? А урок ти знав?

— Васька Стрючок гірше за мене, і то...

— Що це ще за Стрючок такий?..

— Це ми так дражнимо...

— Так кажеш, що він гірше?.

— Гірше...

— А чого ж вона до тебе причепилася?

— Не знаю...

— Це чорт знає, що таке! — загримів Сидір Потапович.— Нервують дитину, смикають батьків, відривають од роботи. Для чого їх тримають у тій школі? За що їм гроші платять?.. Я піду!.. Піду! Тільки вони у мене запам'ятають!..

Сидір Потапович був впливовою особою в місті. Петрик це добре знав і тому, задоволений наслідками переговорів з батьком, крутнувся на одній нозі, кинув у куток портфеля і побіг до матері, щоб дала попоїсти.

А Сидір Потапович, сповнений гніву, вийшов з дому й широкими рішучими кроками попростував до трамвая. Він був злий на шофера, який ось уже п'ятий день возиться з його машиною і ніяк відремонтувати не може; на вчителів, які потурбували його персону; на школу, яка розташувалася так далеко, що до неї треба було їхати трамваєм; на трамвай, який чомусь довго не підходив; на весь світ...

Нарешті, з-за рогу виринув битком набитий трамвай, і Сидір Потапович вибухнув новим заряд

дом гніву: «Не можуть вагонів пустити більше, щоб люди не сиділи один у одного на голові!». Зопалу він хотів було вскочити у трамвай через передню площадку, але водій зупинив його:

— Громадянине, прошу через задні двері. Через передні входять тільки жінки з дітьми та інваліди.

Сидір Потапович поспішив до задніх дверей, лаючись на ходу:

— Повигадували: задні... передні!.. Та тут хоч і здоровий, то інвалідом станеш!..

Біля задніх дверей було кілька чоловік, але Сидір Потапович, немов корабель воду, розгорнув своїми могутніми грудьми і великим животом людей і поставив ногу на підніжку.

— Громадянине, — звернувся до нього дідусь з маленькою сивою борідкою і кущуватими бровами, — не порушуйте, будь ласка, порядку. Ви не один. Бачите, люди стоять, чекають...

— А звідки я знаю, чого ви тут стоїте? — загримів Сидір Потапович.— Може, ви просто свіжим повітрям дихаєте!

Він безцеремонно відштовхнув ліктем маленького дідка й зайшов до вагона. Дідок увійшов за ним, докірливо похитуючи головою:

— Погано вас виховали! Не поважаєте старших.

Всередині в Сидора Потаповича неначе бомба розірвалася. Він викотив і без того булькаті білі очі так само, як викочував їх у своїй установі, коли кричав на підлеглих, і його важкий бас, як грім, покотився по всьому вагону:

— Подумаєш, цяця велика! Якже, тільки й думаю про те, щоб кожній бороді реверанси робити! Ха! Я його не поважаю! Може, мене також не поважають...

— Мабуть, нізащо,— спокійно, не підвищуючи голосу, знову зауважив дідок.

— Вас є за що! Пристав, як шевська смола, та ще й каркає!..

— А ви все-таки чемніше себе поводьте... Не ображайте стару людину!.. — заговорили навколо пасажири.

Сидір Потапович згадав, що трамвай — не його установа, змовк, постояв трохи, сопучи, як ковальський міх, і почав пробиратися до виходу...

У школу Сидір Потапович увірвався, як вихор.

— Де вона тут, та вчителька?..

За столом сиділа молоденька чорнява жінка й переглядала зошити. Вона зустріла Сидора Потаповича здивованим і трохи сполоханим поглядом. Він зрозумів той погляд і став ще хоробрішим.

— Викликали? Що тут у вас сталося, що не можете обійтися без мене?

— Ви батько Петрика? Дуже добре, що, нарешті, прийшли...— сказала вчителька, дізнавшись, з ким має справу.

— Добре? І це ви вважаєте, що добре? А я думаю, що погано! Погано ви виховуєте наших дітей, бездари!..

— Але ж ваш Петрик — неможливий хлопчик. Він говорить мені грубості і ви, як батько, не можете буги байдужим до його поведінки.

— А то вже моя справа, що я можу, а чого не можу. Ви ще молода мене вчити, голубонько! От навіть дитині не можете дати ради...

— Мені з вами важко говорити,— стримуючи тремтіння в голосі, промовила вчителька — Ходімте до директора, може, він краще зуміє вам пояснити.

— Ходімте й до директора! Я не подивлюся, що він директор! Велике цабе! Ха! Подумаєш...

З цими словами Сидір Потапович відчинив двері до директорового кабінету, переступив поріг і з роззявленим ротом остовпів на місці: за столом сидів той самий дідок з борідкою, з яким Сидір Потапович посварився в трамваї.

— Я... про сина... поговорити... — промимрив Сидір Потапович.

— Ні, шановний, поговоримо спочатку про вас,— посміхнувся директор.— А потім і про вашого сина...

Петро СЛІПЧУК

СОРОКА-БРЕХУХА

Сорока якось тріскотню зчинила:
— Кир-кир! Скре-ке-ке-ке!
У лісі тут я мов ворона біла.
Не можу більш терпіти зло таке:
Тут всі злодії, шахраї.
Ось Дятел, — ну й сказали: тру-дів-ник!
А він, я певна, красти тільки й звик.
Або оті сіренькі солов'ї:
Бач, як ранесенько співають!
А голос звідки мають?
Мені уже відомо!
Або Синиця, Одуд, Чижик, Шпак, —
Пройдисвіти! Так-так!..

Чи той Снігур, що на березі всівсь, як дома,
Надувши пухирем червоні груди:
Ну, звідки в нього пір'ячко таке?
Накрав десь .. Скре-ке-ке!
Злодії, шахраї усюди.

І знов скрегоче, знов тріщить,
Що аж луна іде по лісі.
Ось від Ворони до Сови летить,
Там суду вимага, а там — комісій.
То перед Соколом Ворону лає,
Що та злодіїв покриває,
То плеще скрізь півдня:
«Від Сокола добра не жди: рідня!..»
Та скоро взнали всі: та тріскотня —
Самісінька брехня.

* * *

Чого ж Сорока всюди так кричала,
Наклепи зводила?
Бо крала!

Володимир ІВАНОВИЧ

КОЛОБОК-ЖЕНИШОК

В золоту осінню пору
Біля Настиного двору
Зупинився Колобок.
Жвавий,
Бравий женишок.

І сказав він:
— Мила Настя,
Я давно шукаю щастя...
Я з Полтави,
Ти — тутешня,
Розцвіла, немов черешня,

Й за твою прекрасну вроду
Я піду
В огонь і в воду;
Перескочу огорожу,
Бо без тебе жить не можу!
Тож не мнися,
Не барися
І зі мною р о з п и ш и с я!

...Тижнів два весілля грали,
Молодих поздоровляли,
Величали Колобка
Й танцювали трепака.

А коли вино скінчилось,
Вся рідня заметушилась:
— Що за диво?
— Що за крик?
— Був жених
І раптом — зник!
Погуляв,
Натанцювався,
Й, мов з налигача, зірвався...

Та пройшов короткий строк —
Об'явився Колобок.

Біля бузького лиману
Колобок зустрів Оксану.
І сказав Оксані він:

— Ти одна
І я один.
Отже, слухай, щебетухо,
Закохався я по вуха

В молоду твою натуру,
Наче в пісню під бандуру!
Родом я із Гуляй-Поля,
Ти ж струнка, немов тополя,
І тому тебе без краю
Я по-справжньому кохаю...
Тож не думай,
Не барися
І зі мною р о з п и ш и с я!

...Тижнів три весілля грали,
Гуртової танцювали,
Величали жениха
І кричали: «Ух-ха-ха!».

А коли бенкет кінчили,
Гості всі заголосили:
— Що за лихо?
— Що за крик?
— Був жених
І раптом — зник!

Женихався,
Присягався,
Розписався,
Та й подався...
Та минув короткий строк —
Об'явився Колобок.

В Чорнобривцях біля тину
Колобок зустрів Галину.
Зупинився,
Шляпу зняв
І схвильовано сказав:

— Сам я родом із Кубані,
Ти ж... як диня на баштані —
Запашна, рожеволиця...
Аж кортить мені жениться!
Та і сам я — глянуть з боку —
Наче парубок ніврокy!
Й за твою прекрасну вроду
Я піду
В огонь і в воду.
Соловейком біля хати
Буду тьохкать, щебетати...
Тож не гайся,
Не барися
І зі мною р о з п и ш и с я!

...Всім селом весілля гралі,
«Метелицю» танцювали,
Танцювали й трепака,
Вибивали гопака.

А коли вина не стало,
Усі гості закричали:
— Що тут сталось?
— Що за крик?
— Був жених
І раптом — зник!
Одружився,
Веселився
Й мов крізь землю провалився...

Та пройшов короткий строк —
Об'явився Колобок.

У Тернівці на Поліссі
Прикотився він до Прісі,
Швидко скочив на горбок
І сказав:

— Я — Колобок!
Родом сам з Кривого Рогу,
Не жонатий, слава богу;
Й за твої веселі очі
Я піду,
Куди ти схочеш...
Тож не гнися,
Не барися...

— Підожди! — сказала Пріся. —
Я про тебе дещо знаю
І сама тебе шукаю.
Ти до Насті залицявся.
З Оксаною женихався,
Показав свою натуру!
Тож ідем... в прокуратуру!

* * *

Так попався на гачок
Волоцюга Колобок!

М. БІЛЕЦЬКИЙ

ЕПІГРАМИ

СУВОРИЙ КОНСУЛЬТАНТ

Студент в журналі замість твору
Конспекти з математики залишив.
І ось прийшов по них, стоїть і ледве дише,
Від консультанта жде докорів.
А той з шухляди зошити дістав,
З-за столу встав, сказав:
— За правду вибачайте...
Слабенькі вельми...
Класиків вивчайте...

НЕВИЗНАНИЙ «ГЕНІЙ»

Він і на друзів затаїв образу,
А критика зустріне — чортом дише.
Про те і не подумає ні разу,
Що, може, дійсно він халтуру пише.

ПЕРЕВАНТАЖЕНІ

За звичкою в буфет спустившися з Парнасу,
Поети ремствували на свою біду:
— Газетку почитать і то немає часу,
А тут чекай... коли те пиво подадуть.

ЗНАЙШЛИ ВИХІД

Впливовий друг підсунув віршик сірий.
Куди його приткнуть?
Піднімуть же на сміх!
Редактору заступник допоміг:
— А ми його у «Гумор і сатиру»!

м. Луцьк.

Петро СЛІПЧУК

АНКЕТА

(БАЙКА)

Мусію Лукичу до кабінету
У товстій папці шкіряній
(«На розгляд» — золотом слова на ній)
Завкадрами приніс анкету.

Нарзану випивши, Мусій Лукич
Надувся, мов на вітер сич,
Поважно взяв той папірець,

На об'єктивні дані подивився критично,
Дістав товстий червоний олівець
І механічно
Відповідально-керівною
Своєю власною рукою
На тій анкеті навкіс написав:

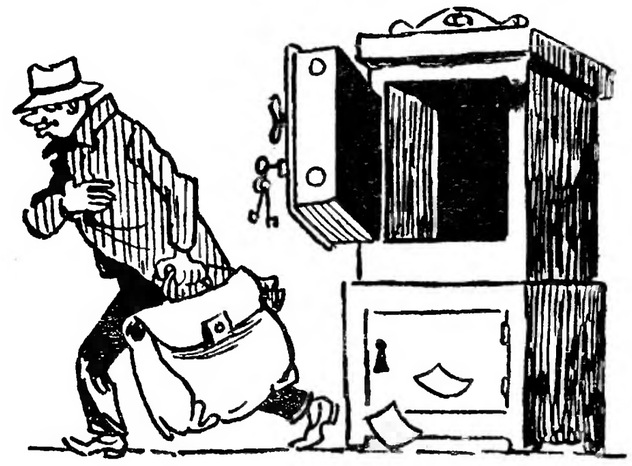

«Послати інженером на будову»...
(І ще було якесь там слово,
Здається, підпис Лукича стояв).

Та ледве на анкеті висохло чорнило,
Підшить її іще не встигли в «діло»,

Коли це, як на гріх,
Зник «інженер», пошивши в дурні всіх,
А з ним і сума грошенят чимала.
Мусій Лукич розгнівався, кричить:
— І що за шляпа тут його приймала?!
Не подивлюсь!.. Негайно проучить!
Чому не привели до мого кабінету?
Чом не дали мені анкету?!
— Анкету ви... ту... ось самі... похоже ..
— Гм-да... так... самокритично визнать мушу:
Людині не залізеш в душу.
Недодивитись раз, це всяк з нас може.
А гроші... що ж тепер гадать?

Мусій Лукич узяв із столу папірець,
Товстий червоний олівець
І, не моргнувши оком, підмахнув:
«Списать».

І. ЗОЛОТАРЕВСЬКИЙ

У РІДНІМ КОЛІ

Гнат Лукич — директор тресту,
Хитромудра голова.
Всю рідню він, слове честі,
Наче квочка, зігріва!
В нього ж рідних — ціла сітка,
А вірніше — цілий штат:
Зять, племінник, дядько, тітка,
Шурин, тесть, невістка, брат.

В Лукича — моря мороки,
Бо обов'язки складні,

Але ні,
ніколи ока
Він не зводить із рідні.
У конторі і на складі
В Лукича сидять підряд:
Тесть, невістка, тітка, дядя,
Шурин, зять, племінник, брат.

Хоч у нього й справ багато,
Хоч тяжкі його труди,
Про здоров'я свого штату
Він піклується завжди:
З ним щороку неодмінно
В теплий край, на виноград
Їздять дядько, зять, племінник,
Шурин, тітка, тесть і брат.

Він завжди такої слави
(Сам не раз про це кричав!),
Що ніколи у держави
Ні копієчки не взяв.
Так зате аж лізуть з шкури,
Щоб за нього десь урвать,
Тітка, дядько, тесть і шурин,
Брат, невісточка і зять.

І коли в цій установі
Поверталось діло так,
Що до штату випадково
Прослизав якийсь «чужак»,
То такого вміли швидко
І добряче підкувать
Брат, невістка, дядько, тітка,
Шурин, тесть, племінник, зять...

Гнат Лукич — рідні опора,
Та не довго ждати дня,—
Під опіку прокурора
Буде віддана рідня,—
І заслужено за грати
Сяде родичів цих ряд:
Гнат Лукич, племінник з зятем,
Шурин, дядько, тітка й брат!

Переклад з російської

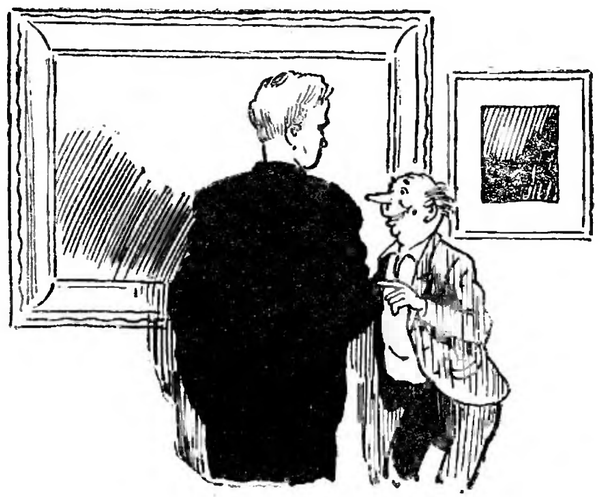

Микола БІЛКУН

МУСІЙ ПЕТРОВИЧ

Біля будинку відпочинку зупинився великий автобус, і ми почали сідати в нього. Моїм сусідом в автобусі виявився відпочиваючий з шостої палати Мусій Петрович, низенький чоловічок, лисий, з невиразним сірим обличчям, з маленькими заплилими оченятами. Весь він здавався якимось злежалим, нудним; здавалося, що його тільки-но вийняли з старої скрині і незабаром знову покладуть туди. Зручніше вмостившись на м'якому сидінні, він підморгнув мені:

— Екскурсія? Знаємо ми ці екскурсії! Це культурниці нашій з бахуром своїм побачитись у місті

захотілося, от вона й екскурсію придумала. Знаю я ці штуки, мене не проведеш, ні-і... Хе-хе-хе...

За вікнами автобуса, обабіч дороги бігли молоденькі берізки і клени, за ними виднілося море пшениці, над морем голубіло небо, пливли біленькі хмарки, і сонце щиро й щедро обливало землю гарячим промінням. Я відкрив вікно і висунув голову. Ревів мотор, свистів пружний вітер у вухах; дівчата, що працювали на полі, махали нам руками... А за моєю спиною деренчав скрипучий голос:

— Бач, які... Либонь, кожна тільки й мріє, щоб вечір прийшов та хлопцеві, а то й чужому чоловікові на шию повіситись, знаю я їх... У-у-у...

Ми наближалися до міста. Показались перші будинки робітничого селища. Будинки були красиві, відчувалося, що будували їх люди, які люблять свою справу. І знов я відчув на своїй шиї дихання Мусія Петровича...

— Будував це селище один архітектор, мій сусід по квартирі знає його. П'яниця страшенний...

— Ваш сусід? — запитав я.

— Ні, що ви, що ви? Архітектор — п'яниця. Розповідають, що він завжди горілку хлище, а на риштування його двоє каменярів попід руки виводять. Дружина його — теж гарна штучка... З кожним, звиняйте, стрічним плутається. І старша дівчинка зовсім на архітектора не схожа, а схожа на одного виконроба! Що ви на це скажете? Хе-хе-хе!..

...У місті ми відвідали музей, деякі історичні місця, пішли на художню виставку. Весь час я старався якось відкараскатися від Мусія Петровича, але це мені не вдавалося. На виставці я відстав від нашої групи і, стоячи осторонь, біля однієї з скульптур, раптом відчув, що хтось мене тягне за рукав.

— А йдіть-но сюди, а йдіть-но, — шептав Мусій Петрович. — Я вам картину одну покажу.

Я неохоче побрів за ним у другий кінець залу. Картина справді була непогана, намалював її відомий у місті художник. Але не фарби і не тема картини цікавили Мусія Петровича. Він нахилився до мене і заскрипів у вухо:

— Знаєте? Розповідають, що цей художник — бабій великий. У місті в нього кілька цих... коханок, а з першою дружиною він давним-давно розлучився. Друга його дружина на відьму схожа і гризе його, і гризе. Бо є чого гризти: стільки грошей на аліменти йде! Він же першій дружині троє дітей залишив. А брат другої дружини, розповідають, у тюрмі сидить. Кажуть, що касиром працював і вкрав двісті тисяч. Удома, звичайно, для художника пекло, дружина й характером, і виглядом своїм зовсім йому не підходить. Він і шукає відпочинку в обіймах своїх коханок. Розповідають іще, що гроші він любить позичати, а от віддавати не дуже любить. А от так на картинку подивишся, намальовано все чин-чином, як слід. І ніхто не знає, що художник цей... А то ще про одного скульптора розповідають...

Але я зовсім не хотів знати, що саме розповідають про скульптора. Не слухаючи Мусія Петровича, я повернувся і пішов до сусіднього залу.

Коли ми поверталися з екскурсії, я постарався сісти так, щоб позбутися сусідства Мусія Петровича. Він сидів тепер поруч з якимось товстим громадянином і нашіптував щось йому на вухо. Очі у Мусія Петровича хоч і були примружені, але бігали і колючими жалами обмацували лиця пасажирів. Здавалося, Мусій Петрович прицілюється, на кого зручніше вилити чергове відро помий. Губи він розтягнув у якусь невиразну гримасу. Так, очевидно, посміхається стара жаба, сидячи серед гнилого, смердю-

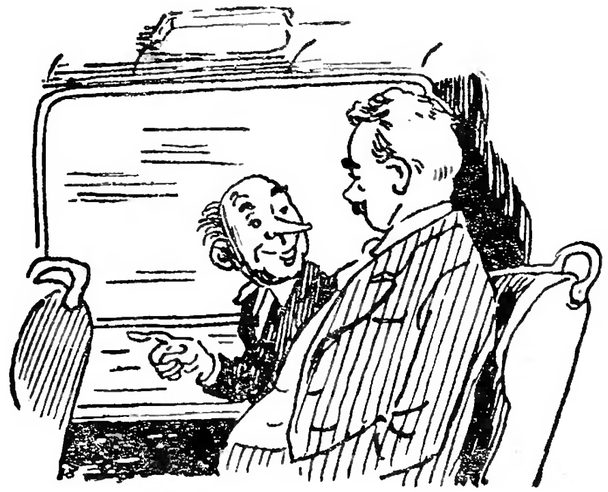

чого болота. Автобус плавно загальмував і зупинився перед будинком відпочинку. Ми почали сходити. Йдучи повз Мусія Петровича, я почув:

— А знаєте, я чув, що наш шофер, оцей, що вів автобус, сидів у тюрмі. І нібито його посадили туди за одну темну справу. А його дружина тим часом...

Ми зустрілися очима з Мусієм Петровичем. Я не стримався й запитав:

— Скажіть, шановний, чи є на світі хоч одна людина, про яку б ви сказали щось хороше?

Мусій Петрович спочатку оторопів, а потім, змірявши мене з ніг до голови презирливим поглядом, пішов геть.

☆ ☆ ☆

Наступного ранку біля їдальні мене зустрів Сидір Іванович — мій добрий знайомий, мій постійний противник за шаховим столиком, і, на превелике здивування, не відповів на привітання.

— Не впізнали, Сидоре Івановичу? — запитав я.

— Упізнав,— буркнув він.— Але більше вас знати не хочу... Зрозуміло вам, молодий чоловіче? Як вам не соромно? Корчите з себе порядного, а насправді...

А насправді, як це було з'ясовано після довгої і обом нам неприємної розмови, я — розкладена людина і хуліган, я довів свою стару матір до будинку божевільних, огрівши її по голові літровою пляшкою.

Також було з'ясовано, що я відпочиваю по підробленій путівці, вкраденій у черзі за квитками на Херсонському вокзалі, тобто там, де я ніколи не бував...

Я одразу догадався, хто такими розмашистими штрихами розмалював моє моральне обличчя!

м. Вінниця.

Микола КАРПОВ

ВТНУЛИ МОДУ— ДЛЯ ГОРОДУ

Городник наш Хома Стоп'ят
Був якось в місті після свят.
Купив костюм і на додаток
Придбав ще й галстуків десяток.
Його в колгоспі брат зустрів:
«Та що ти, Хомо, очманів?!
Давно вже лисиною світиш,
А все в піжони, видно, мітиш!».
Стара, побачивши краватки,
Весь вечір лаяла Стоп'ятку:

«Задумав бути женишком,
Чи хтось прибив тебе мішком?».
А син сказав: «Ех, татку, татку!..
Купили б ви одну краватку —
Таку, щоб гарною була,
А то набрали... ну й діла!».
Хома всміхнувсь, розвів руками:
«Ой, люди,— сміх і лихо з вами!
Та я ж купив це не для себе,
А для загальної потреби!
От завтра сам побачиш, сину,
Їх на опудала надіну —
І, запевняю,— жоден птах
Не побуває на грядках!»

———

Висять краватки у крамницях,
Лежать рядами на полицях —
І всі такі, немов на сміх:
У руки страшно брати їх.
Придумав же хтось мудрий
«моду» —
Не для людей,
а для городу!

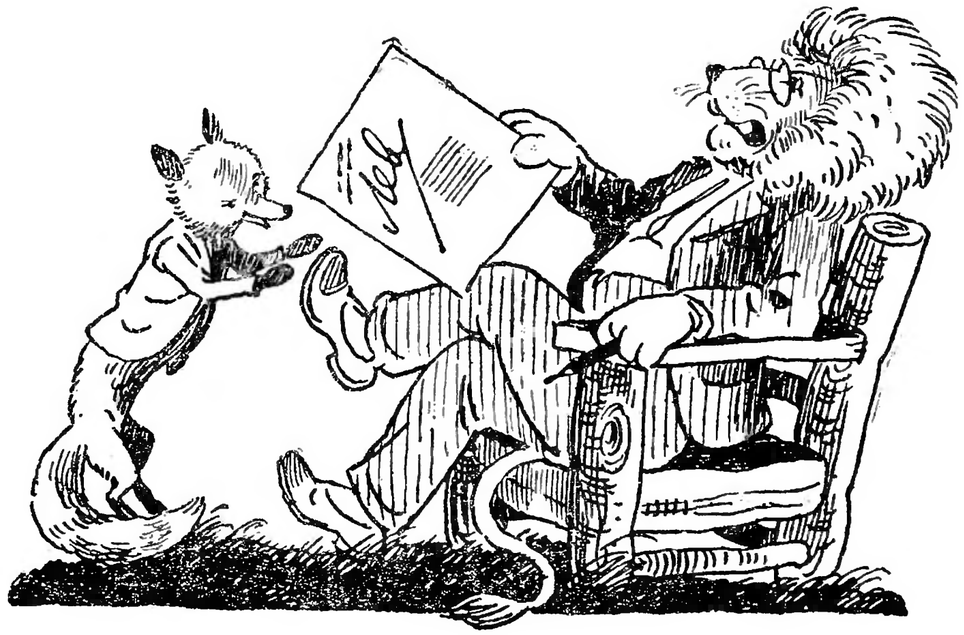

Євген БАНДУРЕНКО

БДЖОЛИНА СКАРГА

(БАЙКА)

Хоча і вислужився Ведмідь у зави,
Але, як зав,
Себе не показав.
Бо більш, ніж про службові справи,
Про власні інтереси дбав.
Завжди і скрізь, де мав лиш змогу,
Він лапу запускать любив:
Медок із пасік, рибку із ставів
Тяг без кінця в свою берлогу.

Примітили усе те бджоли
Та й загули, обурені украй:
— Стривай же, брат, стривай!
Сховать кінці у воду не дозволим!
Ми викриєм тебе! — сказали
І Леву скаргу написали.
Та Лев, як керівний товариш,
Ніяких скарг ніколи не читав.
Лис, помічник, йому доповідав,
А він високі вказівки давав лиш.
Не вдарив він і тут у грязь лицем,
А ткнув у скаргу олівцем
І запитав:
— З якого гаю?
— Та з того, де Ведмідь, — одвітив Лис.
— То хай Ведмідь і розглядає! —
І розчерком одним навскіс
Лев вивів резолюцію сердиту:
«Розглянути і заходів ужити!».
Аж лист в гаю посипався з дерев —
Такий Ведмідь підняв там рев:
— Ну, я ж вам покажу! Тут заходів вживу я!
Не випадково ж Лев,
Сам Лев мені їх вжити пропонує!..

Мораль?
Й таке буває ще, на жаль!

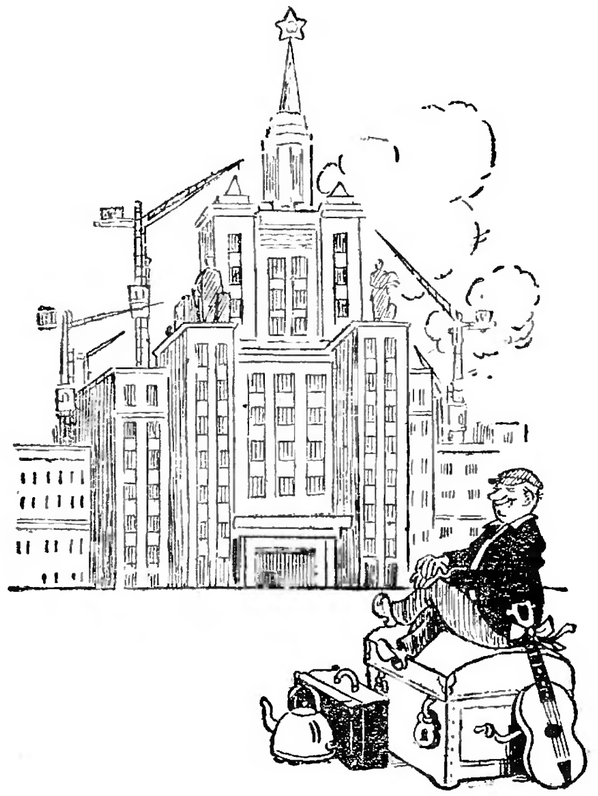

Петро СЛІПЧУК

ХИТРИЙ СЕМЕН

(БАЙКА)

Громада зводила величний, світлий дім,
Тож діла справжнього немало, для всіх ставало.
Щодень там на фундаменті міцнім
Зростали вгору стіни,
Бо люди всі трудилися на славу:
Цеглину вміло клали до цеглини.

Лише Семен, мов на якусь забаву,
Дивився на ту величную споруду,
Тиняючись без діла по кутках з ключами у руках.
«Хай трудяться. Я в холодочку перебуду, —
Міркує він: — А як спорудять дім,

Знайдеться і мені квартира в нім.
Ні думати тоді не треба, ні робити,
Уволю будеш їсти й пити.
От вже коли я заживу як слід!
Чи скоро ж то закінчать будувати?
Я сил не маю довше ждати»...

* * *

Тут декому поглянути на себе треба:
Є ще такі, що, склавши руки,
Ждуть комунізму, наче манни з неба.
Хай байка ця їм буде для науки.

Микола КАРПОВ

ПІВНИК

Жив собі юний Півник-молодець, —
У нього ледь пробився гребінець.
І от недавно птаство доручило
Йому відповідальне діло:
Звеліли Півнику доглянути курчат, —
Мовляв, повчи, як на паркан злітать,
Як розшукати червячка в дворі,
Шуліку як помітити вгорі...

І Півник на очах переродився —
Надувся, як лопух,
Баском співать навчився,
І дзьоб так високо задрати намагався,
Що вже й на рівному частенько спотикався.
Курчатам говорив:

— Не думайте, синочки,
Що я, як ви, — із-під простої квочки!
Я з діда-прадіда вожак і агітатор,
Мій тато був великий Ін-ку-ба-тор!
Хай дзьобом стукає тепер до мене кожний —
Без дозволу заходити не можна!

Як прикро, що у нас ще навіть в комсомолі
Подібні Півники частенько грають ролі!

Олена РЯБУХА

ХУТОРЯНИ

Федір Лукич, голова колгоспу «Нове життя», кілька хвилин притакував у телефонну трубку, а повісивши її, тяжко зітхнув.

— От, Миколо Савичу,— поскаржився він рахівникові, — знову докучають, щоб послав на курси трактористів двох кращих колгоспників.

— Ну й що ж,— спокійно сказав рахівник.— Людей у нас забракло чи що? Онде Юрко Бабіїшин перший побіжить на курси. Він до машини великий інтерес має.

— Що ж, по-вашому,— здивувався голова,— колгосп вивчив хлопця на коваля та й мусить віддати в МТС?

— А в нас на Юркові світ клином не зійшовся,— лагідно промовив рахівник. — І дівчата охоче підуть вчитися. От, приміром, Гандзя Притулюкова...

— Ще ліпше! — ударив руками об поли голова.— Та за Гандзю я п'ять хлопців не хочу. Золота робітниця!

— Ну, то Зоська Ничипорук.

— Зосьці навесні ланку дамо.

— Не конче й їй їхати. Є в нас ще й Галя Дроздюк, Іван Кізлик, Олена Мазурук, Віра Поліщук... — заклацав на рахівниці Микола Савич. — От у другій бригаді на Дощці пошани вся молодіжна ланка, — сказав він, одразу кладучи 12 одиниць.

— Годі клацати! — розсердився голова.— Я вже бачу, як ви своєму колгоспові добра зичите. Кращих людей ладні випхати з села. А робити з ким будете?

— От тобі маєш! — здивувався рахівник.— А тракторист хіба небо оратиме?..

Увечері після наряду до Федора Лукича підлетіла Зося Ничипорук.

— Товаришу голова, пошліть мене на курси, чесне комсомольське, вчитимусь на відмінно, не осоромлю честі свого колгоспу! — випалила вона одним подихом, очевидно, заранє приготовлені слова.

— Де в тебе совість, дівчино?! — гримнув голова на Зосю. — Площу посіву льону збільшуємо в два рази, а ланкова дезертирує.

— По-перше, я ще не ланкова, а по-друге, я не дезертирую, а хочу стати механізатором, щоб... — у голосі дівчини забриніли сльози.

— Не поїдеш на курси! — крикнув голова.— Нема моєї згоди!

— Ну, це ще побачимо! — й собі крикнула Зося й вискочила з контори...

Не встиг Федір Лукич умочити ложку у вечерю, як до хати увійшов його син Микола з товаришем Сашком і теж завели мову про курси.

— Та ви що, змовилися сьогодні мене дратувати? — зірвавшись з місця, крикнув Федір Лукич.— Дайте хоч спокійно попоїсти!

На крик вискочила з сусідньої кімнати дружина і випровадила хлопців за двері. Та сімейна розмова про курси на тому не закінчилась. Почала її сама Катерина Іванівна.

— А чого б і справді Миколу та Сашка не послати! Міг би ти хоч раз в житті постаратись для сина?

— А що люди скажуть, коли я свого сина пошлю?

— Ну, то нехай хоч Сашко їде, — не здавалася дружина.

— А Сашко і так кращий сівач — як його відпустити?

Цілу ніч Федору Лукичу верзлися широченні ворота МТС, куди наввипередки бігли дівчата й хлопці з села. Через це він і вранці встав на «ліву ногу» і подався на колгоспний двір.

— Ну, що його з тим Савкою робити, кара якась, а не хлопець! — звернувся до голови бригадир. — Послав його на станцію за добривом, так він розсівся у чайній, а коні втекли додому. От ледацюга!

— Тому Савці кварту води постав на голову, то він робитиме цілий день і не розілле, — відказав голова, сплюнувши. — От, — і Федір Лукич аж зрадів своїй думці, — пошлемо його на курси трактористів — за одним заходом позбудемося двох клопотів: МТС задовольнимо і Савки здихаємось.

З директором МТС, наполегливим і вимогливим, запальний Федір Лукич був у сварці, бо той уже двічі покритикував його у районній газеті.

— Нехай тепер сам Карпюк поняньчиться із таким людиськом, як цей Савка, та й знатиме, від чого в колгоспі бувають недоліки, — думав він, ідучи додому.

Настирлива Зося побувала і в райкомі комсомолу, і в першого секретаря райкому партії і таки домоглася свого.

Разом з Савкою поїхала і вона на курси.

* * *

Швидко зринули сніги. Одного тьмяного теплого вечора Федір Лукич сам подзвонив до МТС.

— Коли ж то, товаришу Карпюк, до нас трактори пошлете?

— Завтра приїде чотири трактори. Зустрічайте своїх — Зосю і Савку, — відповів директор.

— На ідола мені той ледацюга здався! — всміхнувся було голова, та, опам'ятавшись, прикрив долонею рота. Але директор таки почув і, на подив Федору Лукичу, сказав:

— Не хочете Савки, то буде у вас орати Андрій Кульчицький із «Світанку».

Зрозумівши, що критися вже нічого, Федір Лукич сказав:

— Хай хто завгодно, аби не Савка.

Та не минуло і трьох днів, як Федір Лукич кричав на все поле, наскакуючи на нового тракториста, здорового смаглявого хлопця.

— Де ти, чоловіче, годувався, що так ореш? — і тикав пужалном у борозну. — Та ж курка глибше лапою дряпає!

Андрій Кульчицький теж за словом у кишеню не лазив:

— Нам сьогодні м'яса на обід не було, — відповів він. — Як мене годуєте, так я і роблю.

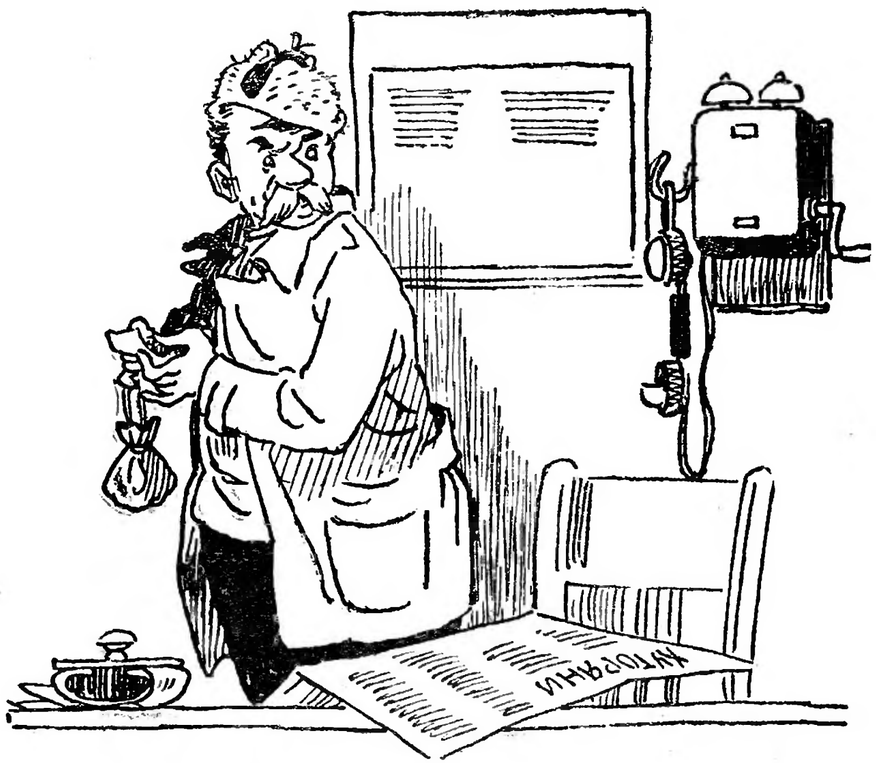

— Отаке! — кричав голова,— піп у дзвін, а чорт у калатало... Не приймаю роботи і вже!

На другий день у Андрія поплавились підшипники, і трактор закляк на дві доби. Федір Лукич верхи поскакав у МТС. У кабінеті директора він застав голову колгоспу «Світанок» Гришка, свого сусіда і приятеля.

— От і товариш Гнатюк,— зустрів Федора Лукича директор МТС. — Ми вас тут саме згадуємо. Не так вас, як Савку Борисюка.

— А що там таке? — перепитав Федір Лукич, миттю збагнувши, в чім справа.

— А то ти послав на курси такого непотреба? — кинувся до Федора Лукича Гришко.

— А я що — винен? Я ж своєї голови йому на плечі не насаджу, — виправдувався Федір Лукич. Він вирішив уже не заводити розмови про Андрія.

— Чекайте, чекайте, товаришу Гришко, — раптом згадав директор МТС. — А чому свого Андрія Кульчицького не схотіли?

— А це вже моє діло, — відповів той, ніяковіючи.

— Бо Андрій та Савка один одного варті, — прохопився Федір Лукич.

Директор МТС недобре посміхнувся й ущипливо сказав:

— Ясно! На тобі, небоже, що мені не гоже. Мудро розсудили, товариші голови колгоспів. Вирядили на курси таких «кращих», що й назад їх приймати не хотіли. Хуторяни ви нещасні!

Не дивлячись один на одного, голови вийшли з кабінету.

Через два дні Федір Лукич побачив у себе на столі районну газету. Фейлетон під заголовком «Хуторяни» хтось обкреслив червоним олівцем.

Вся історія з Савкою та Андрієм була списана точно і дошкульно. Одне принесло Федорові Лукичу маленьку втіху. Гришкові теж дісталося.

Тремтячими пальцями Федір Лукич крутив цигарку і думав, що з нього тепер сміється весь район.

м. Луцьк.

І. ЗОЛОТАРЕВСЬКИЙ

БАЗІКА

До півночі, в дружнім колі
Раз засиділась рідня.
Говорили і поволі
Перейшли на злобу дня.

— От, — сказав господар дому,
Відставляючи графин,—
Технік Тютькін, наш знайомий...
Язикатий, бісів син!

Ляпнув раз у ресторані,
Що деталі наш завод
Шле туди, де тітка Таня
Влаштувалась... Ну й народ!..

— Он куди! — сказала теща.
— Я й не знав! — промовив зять,

— Я іще скажу вам дещо... —
(Тут господар став шептать) —

Тютькін цей,— сказати бридко,
Втнув дурницю ще одну:
Розбазікав, навіть, звідки
Ми берем сировину...

Чув я сам це, особисто...
Розплескав, базіка, все
Про ту базу, що за містом,
Недалеко від шосе.

— Он де база! — бовкнув шурин.
Тесть гигикнув:— Он де як!..
— Хто ж цей Тютькін — просто
дурень,—
Запитав хтось,— чи дивак?

— Він — базіка і роззява! —
Загримів хазяйський бас.—
Є чимало ще, ей-право,
Різних тютькіних у нас,

Що базікать всюди звикли...
Ух, я дав би часу їм!..
От у нас печей, наприклад,
П'ять було, а стало сім.

Замість сотні — півтораста
Даємо тепер ми тонн!
Ну, а Тютькін?..

Тютькін часто
У цю ніч гикав крізь сон.

Переклад з російської.

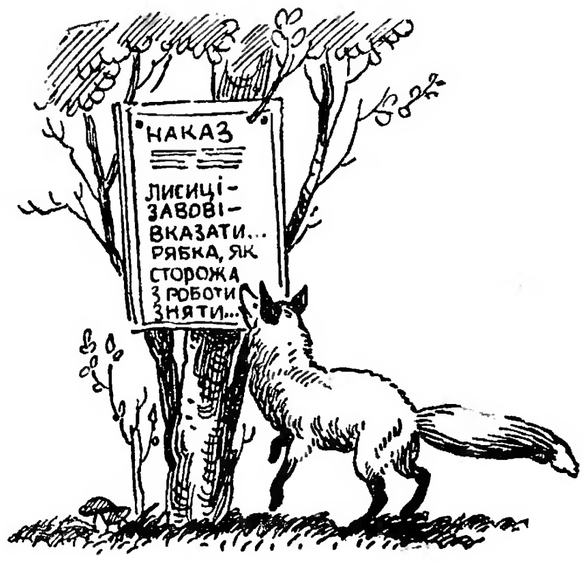

Петро СЛІПЧУК

ТОПТИГІН І РЯБКО

(БАЙКА)

Кінчалось літо; перед звірами, на зборах,
Топтигін звітував:
Як в лісі він хазяйнував,
Чи скрізь наведено порядок в норах.
До півночі тривав ведмежий звіт.
Як почало благословлятися на світ,
Промовець, в соте випивши води,
Сказав: — Я закругляюся. Мої ж труди
Належить вам критично оцінити,
Бо знизу критика — хороше діло.
Тож прошу не щадити,
Критикувати гостро, сміло.

А хиби в нас подекуди ще є.
Узять хоч би Лисицю,
Шановну нашу трудівницю:
Курчат у неї в пташнику щось не стає.
Хоч прямо і не винна в тім вона, —
Близенько незасипана стара криниця,
Так там і гине вража птиця...
Все ж є й Лисиці в тім вина:
Чом заходів, як зав, і досі не вжила,
Щоб яму ту засипать, зарівняти?
За це її і слід критикувати!
А дехто з нас нечесні бачить тут діла,
Заяв одержав я десятків два...
— До чого ж дивно іноді бува, —
Озвався Рябко: — Ач, капосна криниця.
Курник отой я рік вже стережу,
Так знаю все: курей тяга сама Лисиця.
І я це доведу! —
Топтигін враз насупив грізно брови:
«Еге! Та з ним набудешся біди:
Гляди, ще в мій барліг знайде сліди»...
І заявив:
— В нас критика була здорова.
Щождо курей... я розберуся сам.
А зараз час кінчать дебати нам.

Вже через день читали всі наказ:
«Поскільки помічалося не раз,
Що пропадали кури з пташника,
Лисиці — завові — вказати,
За втрату ж пильності — Рябка,
Як сторожа, з роботи зняти».

Євген БАНДУРЕНКО

МОЛОДИЙ ПИСЬМЕННИК ПОВІСТЬ НАПИСАВ

Молодий письменник
Повість закінчив
Та й на суд маститому
Понести рішив.

Змірявши очима
Твору товщину,
Той пошкріб за вухом
І сказав: — Ну-ну!

Залишіть. А зайдете
Тижнів через п'ять.
Повість величенька —
Треба ж прочитать!

Йшли, минали тижні,
І до нього знов,
Затаївши подих,
Молодий прийшов.

— Я в оцінках строгий,—
Мовив консультант,—
Але твір засвідчує —
Ви таки талант!

Вийшла річ блискуча!
Тільки, як знавець,
Щиро вам порадив би —
Доробіть кінець.

Бо кінець, як кажуть,
Справу всю вінча,
А цього вінчання
В вас невистача. —

Знов юнак над твором
Упрівав, аж схуд.
А скінчив роботу —
Знов поніс на суд.

Знов чекав п'ять тижнів,
А коли — пройшли,
То почув:— Кінець тепер —
Вище похвали!

Геніально! Тільки ж
В порівнянні з ним
Став тепер початок
Виглядать блідим.

Щось би й з ним зробити
Треба заодно,
Якщо мати хочете
Цільне полотно.

Все переробивши,
Знов йому відніс.
Знов чекання й знов той
Завиляв, як лис:

— І кінець чудесний,
І початок теж,
Тільки от середина —
Не на рівні все ж...—

Та тепер в атаку
Вже пішов юнак:
— Ви кажіть конкретно —
Що ж у ній не так? —

Замовчав маститий.
І не без підстав,
Бо ні разу твору він
Так і не читав.

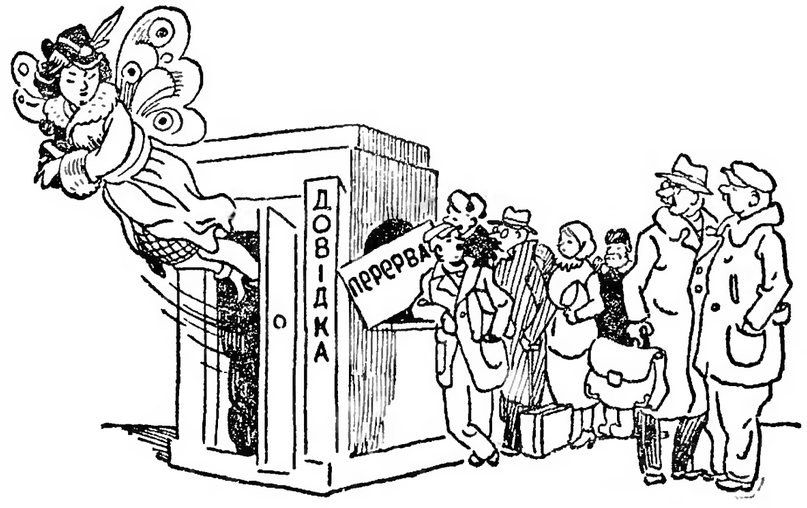

Микола КАРПОВ

БАБКА ТА МУРАШКА

Модно коси завертіла
Й, підморгнувши павукові,
Бабка-дзига хутко сіла
У кіоску довідковім.
Біля нього завжди давка —
Багатьом потрібна справка.
Дзига ж ця сидить, як пава,
Гонориста і хупава.

Манікюр на кожній лапці,
Всякі бантики на бабці,
У мастилах рот і ніс,
З ніг збиває колір кіс,
Брови чорнії підбриті,
Щічки фарбою покриті,
В буклях шпильки, всякі шпиці,
Голова ж — як сніп костриці.
Бабка з другом зуби скалить
(А черга на два квартали),
То віконце зачиня
Й «перерветься» на півдня,
То лящить по телефону
Про фокстроти та фасони...
А як справку видає,
То лютує, аж плює,
Верещить і так волає,
Наче хто її пиляє,
Ніби той, що просить справку,
В серце їй загнав булавку.
Якось літня вже мурашка
Теж була там бідолашка
І сказала так вона:
«Гей, стрибухо, ти дурна:
Не глумися ж ти над нами,
Над простими мурашками,
Нам служити, далебі,
Мусиш ти, не ми тобі!».

Та віконце зачиня і кричить:
— Яка свиня! Вам «служить»?!
Сказився дід! —
Й «перервалась» на обід.

Є вертух таких чимало
В установах, на вокзалах,
У віконцях різних кас...
Що потрібно тут від нас?
Виправлять їх колективом,
Щоб не драли вгору ніс,
Особливо ж вередливим
Наступати ще й на хвіст.

Євген БАНДУРЕНКО

ГАСТРОЛЕР

— Ну, куди ж ти? Хоч поїж! —
Умовля щодня дружина,
Та слова одні і ті ж
Чує в відповідь незмінно:
— Що ти, що ти! Схаменись!
Поспішаю. Стільки діла!
Дев'ятнадцять в нас артілей,
Я ж один — хоч розірвись!..—
Ув артіль примчить
І враз:
— Як іде в нас косовиця?
— Та неначебто гаразд,
А проте самі дивіться.

— Що ви, що ви? Хай колись,
Іншим разом. Стільки діла!
Дев'ятнадцять в нас артілей,
Я ж один — хоч розірвись!.. —
Записавши щось в блокнот,
Далі мчить.
— Ну, як із планом?
— Та нічого. Тільки от
Молотьба в нас... Мо' поглянем?
— Що ви, що ви! Хай колись,
Іншим разом. Стільки діла!
Дев'ятнадцять в нас артілей,
Я ж один — хоч розірвись!..

Бідолаха!
Стільки діла,
А робити одному!
Може, й справді не під силу
Служба випала йому?

Олекса ОЛЕНИЧ

ХРАМ

Мисько Безклубий добре пам'ятав, що завтра в Кудрявцях храм. Аякже! Він завжди храмував у кума Петра Загайка, відколи вони покумались. А це вже буде років так з двадцять, не менше.

Мисько прицмокнув язиком, згадавши, які смачні страви він їв щороку у кума на храмі. Ба, не щороку: торік він пролежав дома хворий. Але вже цього року Мисько похрамує і за минулий! Ось тільки — як бригадирові сказати, що він у п'ятницю не вийде на роботу? Усі люди працюють, а він — до кума... Ні, ліпше він уже що-небудь збреше. Скаже, що корова захворіла або свиня об'їлася... Гм... А як

бригадир пришле ветеринара? Може... може, самому захворіти? Так він лікаря пришле.

Уже недалеко від села Мисько таки надумав, що робити. Заклав у рот палець, помацав зуби і аж засміявся. Ловко ж проведе він і бригадира, і всіх! Дістав з кишені хустину, в яку жінка зав'язувала обід, скинув кашкета і підв'язав щоку. Хай тепер бригадир скаже що-небудь проти! Тутешній лікар зубів не лікує, треба йти в Кудрявці. Ось і вся розмова...

Бригадира Мисько зустрів біля контори. Охкаючи та раз по раз хапаючись за щоку, розповів йому про свою біду і сказав, що завтра піде до зубного лікаря.

— Хай повирриває їх, та не буду ммучитись! — промовив він, заїкаючись.

Бригадир виявився досить співчутливою людиною. У нього самого не раз боліли зуби, і він знав, що то за лихо.

— Можете їхати, — сказав він. — Кудрявцівський лікар вилікує...

Додому Мисько ішов у веселому настрої, але на порозі раптом спіткнувся: «А жінка як? На храм вона не піде, бо ж ланкова. Ще день-два — і закінчать збирати буряки. А сказати, що він один піде, то хто ще знає, що вона відповість».

Пошкріб Мисько потилицю, подумав і вирішив якось обдурити й жінку.

Цілий вечір ходив по хаті, стогнав, просив, щоб жінка то проса нагріла, то житніх висівок. Загорнувши їх у хустину, прикладав до щоки, удавав, що ніби легшає, потім знову вив не своїм голосом. Ліг спати, поклавши на подушку кілограмів зо три гарячих висівок.

Прокинувся вранці від кашлю. Хустина розв'язалася, і в ніс набилося повно висівок. Глянув у дзеркало і ойкнув: був увесь у висівках, ніби щур у борошні.

Мисько застогнав. Так, стогнучи, побрився, одягнув вишивану сорочку, святковий піджак і штани. Щоб швидше щезнути з жінчиних очей, відмовився навіть від сніданку.

— Де там! — сказав, — тут крутить так, що світу не бачу, а вона — їсти...

— Ти ж куди ото з голою щокою? — зупинила вже у дверях жінка. — Хочеш ще гірше застудити? Візьми ось мою пухову хустину, та дивись, обережно, не забрудни, бо це ж не ганчірка якась...

— Отаке! Хто у дзвін, а чорт у калатало... Що ж я, ногу нею обв'яжу, чи що? — буркнув Мисько, старанно закутуючись у жінчину гордість — біло-сніжну з козячого пуху хустину.

Пішов навпростець, стежкою через кладовище — щоб скоріше вийти з села.

У полі Мисько відчув себе вільніше. Дорога вузька, польова—нею мало хто ходить і ніхто не їздить. Усього дванадцять кілометрів — через дві години буде в Кудрявцях.

Думав, як-то його зустріне кум Петро. Правда, він не запрошував Миська, хоч вони з місяць тому й бачились на базарі, але ж храм на те й придумали люди, щоб ходити в гості.

Повівав свіжий вітерець. Далеко на обрії чорними горами стояли хмари. Мисько оглянув небо — ні, дощу не буде, вітер розжене їх. Весело йдеться Миськові! Ось і могила ліворуч, а ось глибокий яр. Звідси на горбок, а там уже й Кудрявці видно.

Мисько зняв з щоки пухову хустину і, туго згорнувши її, сховав у кишеню.

Ось уже й Кудрявці. Ось і кумове подвір'я. Двері в сіни відчинено, значить, господарі вдома. Він увійшов у хату й, навіть не роздивившись добре, промовив:

— Слава Йсу! З святом будьте здорові! З храмом! — і розмашисто перехрестився.

— Добрий де... Ги-ги-ги! — засміялася Петрова донька Любця, бо тільки вона одна й була в хаті. — Ой, дядьку! Хі-хі-хі! Ой, не можу! Та ж ви, дядьку, перехрестились на Мічуріна!

Мисько протер очі і глянув у куток. Справді, там, де ще позаторік висів святий Миколай-чудотворець, тепер у новій рамці посміхався... Мічурін.

Мисько прикусив язика й суворо запитав Любцю:

— А батько з матір'ю де?

— Поїхали до Львова на екскурсію і в театр. Наш колгосп уже всі роботи закінчив.

Йому здалося, що цього разу зуби й справді заболіли. Він постояв кілька хвилин, подумав і попрощався.

— Скажеш батькові, що я був. Приходив до лікаря зуби рвати, та й до вас завітав.

Не встиг Мисько вийти з Кудрявців, як упали перші великі краплі дощу. За ними враз посипались тисячі інших, таких же великих і холодних. Щоб не змокнути, він став під острішок чиєїсь хати. Обтирав глину святковим піджаком, обтріпував його і знову обтирав, бо холодний дощ притискав до стіни. Кругом появились калюжі, а вздовж вулиці біг струмок. На хвилину Мисько замислився: якою дорогою йти? Мощеною було кілометрів п'ятнадцять,

а то й більше, а польовою ближче. Пішов польовою. Черевики швидко поважчали, і він чув, як між пальцями чвиркала вода. Було холодно і хотілося їсти. Лаяв і себе, і бригадира, і жінку.

— Недотепи нещасні, не могли розібратися, хвора людина чи ні!

Дійшов до яру і зупинився. Внизу шуміла каламутна річка, несучи на собі сміття, солому, сухий бур'ян. Вертатися назад було далеко. Мисько підійшов аж до самої води, попробував пальцем. Холодна. Аж ріже!

Повільно, грузнучи в розкислій ріллі, пішов уздовж яру, сподіваючись знайти вузьке місце. Йшов довго, зупинявся, вимірював оком, чи перескочить. Нарешті, знайшов таке місце.

Набрав розгону і скочив, та не втримався і впав навзнак у каламутну воду. Якусь хвилинку з води стирчали самі лише черевики. Потім і черевики зникли, а натомість з'явилася на поверхні голова, а вже тоді і весь Мисько. Він виліз на берег, одплювався, обтер мокрими долонями грязюку з обличчя, з голови. Глянув на свій костюм, на вишивану сорочку, на воду. Його кашкет, відпливши уже далеченько, чогось крутився серед потоку.

У кишенях було повно води. Всунув руку в одну, намацав щось, витяг. То була жінчина хустина з козячого пуху.

Мисько сумно-сумно подивився на Кудрявці і застогнав. Потім блиснув очима, люто зашипів:

— Ось тобі храм, ледацюго! На, на, на!

Його задерев'янілі пальці ледве складалися у дві великі дулі, які він тикав собі під ніс.

м. Львів.

ЗМІСТ

	Стор.
Дмитро ТКАЧ. Татко й дитятко	3
Петро СЛІПЧУК. Сорока-брехуха	8
Володимир ІВАНОВИЧ. Колобок-женишок	11
М. БІЛЕЦЬКИЙ. Епіграми	16
Петро СЛІПЧУК. Анкета	18
І. ЗОЛОТАРЕВСЬКИЙ. У ріднім колі	21
Микола БІЛКУН. Мусій Петрович	24
Микола КАРПОВ. Втнули моду — для городу	29
Євген БАНДУРЕНКО. Бджолина скарга	31
Петро СЛІПЧУК Хитрий Семен	34
Микола КАРПОВ. Півник	36
Олена РЯБУХА. Хуторяни	38
І. ЗОЛОТАРЕВСЬКИЙ Базіка	41
Петро СЛІПЧУК. Топтигін і Рябко	46
Євген БАНДУРЕНКО. Молодий письменник повість написав	48
Микола КАРПОВ Бабка та мурашка.	52
Євген БАНДУРЕНКО. Гастролер	55
Олекса ОЛЕНИЧ. Храм	58

Редактор Ф. Маківчук
Техредактор В. Довгаленко
Коректор Й. Галенко

❋

АВТОРЫ ПЕРЦА

(На украинском языке)

❋

Ціна 80 коп.

БФ 01307. Зам. 3433. Підписано до друку 8. III. 1954 р. Тираж 100.000.
Формат паперу 70×105¹/₃₂. 1 папер. арк. 2,66 друк. арк.

Друкарня видавництва «Радянська Україна». Київ, Прозорівська, 59.